

EDITORIAL

La recerca als museus

La investigació en història de l'art a Catalunya es troba mancada d'una autoritat o instància que la coordini, la pensi i l'estimuli. Ja ho vam comentar en un editorial anterior. Són diverses les institucions que es vinculen d'alguna manera a aquesta activitat, com ara els diferents departaments universitaris, les organitzacions savantes, és a dir les acadèmies i l'Institut d'Estudis Catalans, i també els museus d'art que tenen cura del nostre patrimoni artístic. Normalment i arreu, els grans museus, però també a vegades els petits i monogràfics, disposen d'un personal qualificat, els conservadors, l'activitat dels quals comprèn en gran mesura activitats de recerca, és a dir d'ampliació sensible dels nostres coneixements sobre les arts i els artistes. Aquesta tasca no la realitzen els conservadors de museu d'una manera exclusiva, sinó que ho fan de forma paral·lela a altres funcions de gestió, d'atenció als diversos estudiosos que s'interessen per les col·leccions del museu, i fins i tot en els petits museus s'han d'ocupar de la conservació preventiva. També a la universitat la docència i la recerca són tasques concurrents i complementàries. Els conservadors dels grans museus com ara el Louvre, El Prado, la National Gallery de Londres o el Metropolitan de Nova York són quasi sempre especialistes de prestigi, amb nombroses publicacions, l'autoritat de les quals és plenament reconeguda dins els àmbits universitaris i acadèmics. Al món anglosaxó és molt normal la transferència de professionals entre el món de la universitat i el món dels museus i a l'inrevés.

La situació a casa nostra és, per desgràcia, massa lluny d'aquest ideal de normalitat. No fa gaire, un informe de l'Institut d'Estudis Catalans cridava l'atenció sobre la feblesa i la inconstància de la recerca que es realitza als museus d'art. Explicar amb un mínim de rigor les causes d'aquesta situació ens exigiria una anàlisi històrica minuciosa i complexa impossible en aquest lloc. Els atzars i les ziga-zagues de la vida institucional dels nostres museus en són una de les causes principals. La tradicional migradesa de les retribucions a aquest personal i la manca d'estímuls de tota mena poden explicar també un cert tipus de comportament, que accentua l'esperit de cos i tots els tics d'indolència i rigidesa del pitjor fun-

cionariat. En altres ocasions, l'escassetat de les plantilles frustra també qualsevol vocació de recerca, ja que l'acumulació de les tasques administratives impedeix a les persones més inquietes i preparades de disposar del temps necessari per a l'estudi i l'escriptura. Respecte de les solucions, aquestes només es poden preveure a mitjà termini. Sembla prou raonable demanar als responsables dels museus d'art una major transparència i exigència en els mecanismes d'accés a les feines de conservació, que inclogui la definició clara d'un perfil d'investigació en els currículums, mitjançant la tesi doctoral o, si no n'hi ha, d'una trajectòria àmplia de recerca publicada a llocs acreditats. Aquest seria, però, només un primer pas, de normalització i moralització, en l'accés a llocs de treball que en definitiva es financen amb diners públics. Ara bé, la recerca als museus no millorarà de manera significativa fins que els seus responsables no entenguin i assumeixin que la recerca no és un luxe marginal respecte de les altres feines de gestió dins el museu, sinó que, al contrari, és un element essencial i imprescindible si es vol que una institució cultural viva funcioni correctament. Sense una investigació pròpia activa i de prestigi el museu no pot acomplir plenament les seves funcions socials. Existeix dins els professionals que ara treballen als museus una certa tendència a pensar que el seu ofici és una simple responsabilitat pseudo-tècnica de gestió patrimonial i de simple organització d'exposicions temporals, on la funció intel·lectual i de publicista, d'estudis de la història de l'art, centrat naturalment en els temes o artistes dels quals s'ocupa principalment el museu on es treballa, no apareix com una responsabilitat a primer terme, ni com una feina de tercer ordre. Es pensa de forma irresponsable que la recerca correspon de manera exclusiva als universitaris o a altres estudiosos externs, quan, de fet, la familiaritat i el contacte directe amb les obres d'art permeten una mena d'estudis i de coneixements molt difícils d'aprendre des de posicions externes. Hem de ser crítics amb la situació general de la recerca en història de l'art que ara tenim, però no es pot preveure una via de millora significativa i de redreçament futur sense que els museus d'art, és a dir els seus conservadors, aportin la seva valuosa i insubstituïble contribució a aquest projecte col·lectiu.